

JĀ!

DEMOKRĀTIJAS STIPRINĀŠANA SKOLĀ

DEMOKRĀTIJĀ!

MĒS, TĀPAT KĀ BITES, DZĪVOJAM SAIMĒ. TĀPAT KĀ KATRA BITE IR SVARĪGA RŪPĒS PAR STROPU, TĀ MĒS KATRS ESAM NOZĪMĪGS, VEIDOJOT LABĀKU VALSTI, EIROPU UN PASAULI.

IDEJU STROPS

JĀ!

INFORMĒ, IESAISTA, IEDVESMO
UN ATBALSTA PEDAGOGUS

9/2021

"Ideju strops" top projektā "DemokrātiJĀ". Projekta mērķis ir stiprināt demokrātijas kultūru Latvijas skolās. Ikvienu izglītības procesā iesaistītā JĀ! demokrātiskai un cieņpilnai apziņai, stājai un saziņai klasē, skolā, pilsētā, valstī ir mūsu nākotnes pamats. Saki arī savu JĀ!

Projektu "DemokrātiJĀ" finansē Islande, Lihtenšteina un Norvēģija caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu "Aktīvo iedzīvotāju fonds". Projektu īsteno biedrība "Eiropas Kustība Latvijā" sadarbībā ar Fondu atvērtai sabiedrībai "DOTS".

AKTUALITĀTES

1.

Aicinām **pedagogus** pieteikties profesionālās pilnveides e-kursam "**DemokrātiJĀ**" (8 h). E-kurss izstrādāts dažādu mācību jomu pedagogiem, pilnveidojot izpratni un zināšanas par demokrātisku izglītības procesu un pilsoniskās lietpratības stiprināšanas iespējām skolā. E-kurss ir izvietots projekta "Skola2030" mācīšanās platformā "Skolo.lv". Pedagoģs var apgūt e-kursu sev ērtā laikā un tempā.

Pieteikšanās e-kursam [šeit](#).

E-kursa nodarbību tēmas

	1. nodarbība Demokrātijas vizitkarte		5. nodarbība Demokrātija kopienā
	2. nodarbība Pilsoniskā sabiedrība		6. nodarbība Demokrātija kopienā
	3. nodarbība Demokrātijas kultūra skolā		7. nodarbība Demokrātija mācību stundā
	4. nodarbība Skolas demokrātijas kultūras pašnovērtējums		8. nodarbība Globālā pilsonība

2.

"Sabiedrība par atklātību – Delna" aicina **jauniešus** vecumā no 16 līdz 20 gadiem pieteikties tiešsaistes mācībām "**Jauniešu Delna**". 5 nodarbības notiks no 2022. gada februāra līdz martam, tajās izzināsim demokrātiju un tiesiskumu, kā arī – kādu ietekmi uz ikviena jaunieša izaugsmes iespējām atstāj korupcija. Pieteikšanās mācībām notiek līdz 31. decembrim, aizpildot [reģistrācijas formu](#).

3.

Pasaules Dabas Fonds izsludina pieteikšanos jauniešiem vecumā no 15 līdz 25 gadiem neformālās izglītības kursā "**Aizstāvības akadēmija**". Tas ir teorētisku un praktisku nodarbību kurss, kurā 20 jaunieši no visas Latvijas sadarbībā ar mentoriem, nozares ekspertiem un sabiedrībā zināmām personām attīstīs prasmes nākotnes interešu aizstāvībai, līdzdarbojoties klimata un dabas krīžu samazināšanā. Pieteikšanās kursā "Aizstāvības akadēmija" notiek līdz 27. decembrim, aizpildot elektronisko anketu: ej.uz/PDFakademija2022.

Mācību kursa programma un papildu informācija: ej.uz/PDFprogramma2022.

ATRODI LABĀKO ZIEMASSVĒTKU VECĪTI!

Piedāvājam darba lapu komplektu "Atrodi labāko Ziemassvētku vecīti!", kurā iekļautie uzdevumi pilnveido skolēnu izpratni par līdzdalības un atbildības nozīmi, vēlēšanu procesu, kā arī māca saskatīt cēloņus un sekas. Darba lapu komplekts piemērots 3.–6. klases skolēniem.

1. uzdevums

Apskati sarakstus un atzīmē savu izvēli katrā no tiem! Savas izvēles pārrunā ar klasesbiedru! Pārrunājiet klasē! Ko pēc šīs sarunas varat secināt?

ZIEMASSVĒTKU DĀVANAS

- pēc iespējas vairāk un dārgākas
- nevajag vispār
- katram viena

ZIEMASSVĒTKU VAKARS

- jauki svētki ar dzejoļiem, dziesmām un spēlēm
- parasts vakars
- dāvanu izdalīšana un nekas vairāk

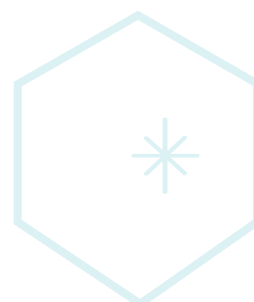
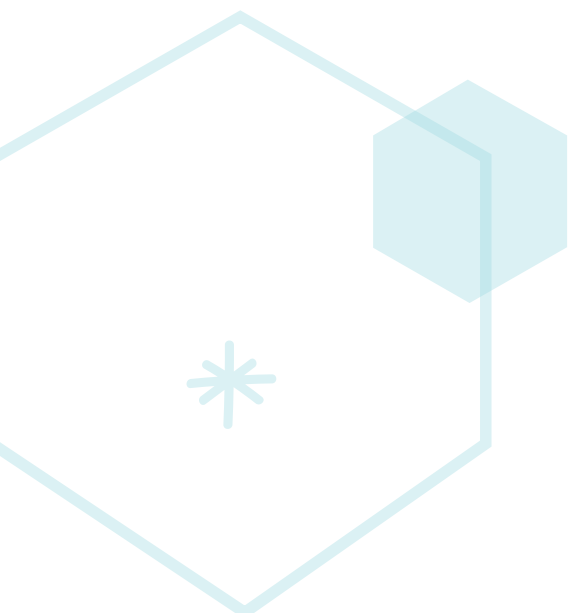
ZIEMASSVĒTKU EGLĪTE UN ROTĀJUMI

- nav vajadzīgi
- ir vajadzīgi

* SNIEGS * ZIEMASSVĒTKOS *

- vajadzīgs, lai būtu svētku sajūta
- nav vajadzīgs

2. uzdevums

Apskati, ko sola katrs Ziemassvētku vecītis! Par kuru balsotu tu? Savu izvēli pamato!

1.

Apsolu:

- dziļu sniegu
- trīs konfektes katram bērnam
- sēdēt pie eglītes un klausīties dzejoļus

BALSOTU, jo _____

2.

Apsolu:

- ierasties 7 dziedošu rūķu pavadībā
- izkausēt sniegu un nokrāsot zāli zaļu
- visdārgākās dāvanas

BALSOTU, jo _____

Iztēlojies, ka piedalies labākā Ziemassvētku vecīša vēlēšanās! Ko tu solītu bērniem? Aizpildi solījumu sarakstu! Izlieciet solījumu sarakstus klasē un balsojiet par labāko Ziemassvētku vecīti! Pārrunājiet iegūtos rezultātus!

Apsolu:

3. uzdevums

Kā tu piedalīsies Ziemassvētku pasākuma (skolā vai mājās) sagatavošanā un īstenošanā?

Iekrāso:

- zaļā krāsā tās lietas, ko tu apņemies izdarīt;
- dzeltenā krāsā tās lietas, par kurām tu vēl padomāsi;
- sarkanā krāsā tās lietas, ko tu nedarīsi!

Papildini!

Izvērtē atzīmēto! Kādi būs tavi Ziemassvētki?

4. uzdevums

Ziemassvētku brīnumu mēs radām kopā, katrs uzņemoties atbildību un pildot konkrētus pienākumus. Apskati cepures un aizpildi prasīto!

Galvenais/ā atbildīgais/ā par _____

Pienākumi Ziemassvētku laikā:

1. _____
2. _____
3. _____

Kā izvērtēt pienākumu izpildi?

Galvenais/ā atbildīgais/ā par _____

Pienākumi Ziemassvētku laikā:

1. _____
2. _____
3. _____

Kā izvērtēt pienākumu izpildi?

Galvenie atbildīgie par _____

Pienākumi Ziemassvētku laikā:

1. _____
2. _____
3. _____

Kā izvērtēt pienākumu izpildi?

Galvenais/ā atbildīgais/ā par _____

Pienākumi Ziemassvētku laikā:

1. _____
2. _____
3. _____

Kā izvērtēt pienākumu izpildi?

PRĀTA SPĒLES

Piedāvājam "Demokrātijas Prāta spēles" jautājumus, kas izmantojami pamatskolas un vidusskolas skolēniem erudīcijas konkursu veidošanā. Jautājumi veidoti projektā "DemokrātiJĀ". "Demokrātijas Prāta spēles" notika 2021. gada 25. novembrī, tās nodrošināja biedrība "Prāta Spēles". Biedrība "Prāta Spēles" aktīvi darbojas jau kopš 2011. gada, veidojot erudīcijas turnīrus par visdažādākajām tēmām. Sīkāk prataspeles.lv.

LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURE	pareizā atbilde		
1. Kur radās ideja par demokrātisku sabiedrību?	Eiropā	Āfrikā	Amerikā
<i>Demokrātijas pirmsākumi ir meklējami pirmajos valstiskajos veidojumos Senajā Grieķijā aptuveni 6. gadsimtā p.m.ē.</i>			
2. Tiešajā demokrātijā valstij visus svarīgos lēmumus īsteno tauta, un tās aizsākumi ir meklējami Senās Grieķijas pilsētvalstī Atēnās. Kurā valstī mūsdienās ir sastopamas tiešās demokrātijas iezīmes?	Šveicē	ASV	Lielbritānijā
<i>Šveices konstitūcijā rakstīts, ka referendumu ierosināšanai par kādu nesen izsludinātu likumu pietiek ar 50 tūkstošiem parakstu. 100 tūkstošus parakstu ir nepieciešams savākt referendumam par izmaiņām konstitūcijā.</i>			
3. "Demokrātija ir vissliktākā valdības forma, ja neņem vērā visas pārējās." Kurš to ir teicis?	Vinstons Čērčils	Ādolfs Hitlers	Konfūcijs
<i>Vinstons Čērčils reiz ir teicis: "Neviens neuzskata, ka demokrātija ir perfekta vai visgudrākā iekārta. Patiešām ir pat teikts, ka demokrātija ir vissliktākā valdības forma – izņemot visas citas formas, kas laika gaitā tikušas izmēģinātas."</i>			
4. Pirmā vēlēta Latvijas parlamenta vēlēšanas notika 1920. gada aprīlī. Kāds bija šī parlamenta nosaukums?	Satversmes sapulce	Saeima	Augstākā padome
<i>1. maijs ir Latvijas Republikas Satversmes sapulces sasaukšanas diena. Satversmes sapulces pamatuzdevums bija jaunās valsts tiesisko pamatu sagatavošana, vispirms jau Satversmes izstrādāšana un pieņemšana.</i>			
5. Kurš Latvijas Valsts prezidents izmantoja savas tiesības un ierosināja Saeimas atlaišanu?	Valdis Zatlers	Guntis Ulmanis	Vaira Vīķe-Freiberga
<i>2011. gada 28. maijā, dažas dienas pirms prezidenta vēlēšanām, V. Zatlers tiešraides uzrunā tautai Latvijas Televīzijā un Radio paziņoja, ka 10. Saeima ir zaudējusi uzticību, un ierosināja referendumu par Saeimas atlaišanu. Runā Valsts prezidents brīdināja par demokrātiskās pārvaldes nopietnu apdraudējumu valstī un oligarhu pieaugošo ietekmi uz lēmumu pieņemšanu Saeimā, netieši norādot uz trīs tā dēvēto oligarhu (Aivara Lemberga, Andra Šķēles un Aināra Šlesera) nozīmīgo ietekmi uz politikas un ekonomikas norisēm valstī. V. Zatlers ir pirmais Latvijas Valsts prezidents, kurš izmantojis iespēju ierosināt Saeimas atlaišanu.</i>			

MATEMĀTIKA	pareizā atbilde		
1. Cik reižu Latvijas Satversmē minēts vārds "demokrātija"?	7	3	15
2. Kāds ir bijis augstākais piedalījušos balsstiesīgo iedzīvotāju īpatsvars Latvijā notikušajos referendumos?	87,6%	70,7%	71,5%
<i>1991. gada 3. marta aptauja par demokrātisku un valstiski neatkarīgu Latvijas Republiku: piedalījās 1 666 128 (87,6%) balsstiesīgo, par 73,7% – pret 24,7% (atbalstīts).</i>			
3. No kāda vecuma drīkst rakstīt oficiālu iesniegumu valsts iestādēm?	Jebkura	14	18
<i>Iesniegumu ir tiesības rakstīt ne vien pilngadīgām personām, bet arī bērniem. Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma (BTAL) 13. pantu bērnam ir tiesības brīvi izteikt savas domas, šajā nolūkā saņemt un sniegt jebkāda veida informāciju, tiesības tikt uzklautam, kā arī tiesības uz apziņas un ticības brīvību. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta pirmā daļa paredz, ka iesniegumi un sūdzības, kas saistītas ar bērna tiesību aizsardzību, izskatāmas nekavējoties.</i>			
4. Cik gadu prezidentūras termiņš bija Guntim Ulmanim?	3	4	5
<i>Līdz 1999. gadam prezidentūras termiņš bija 3 gadi.</i>			
5. Cik kopumā Latvijā un ārvalstīs bija potenciālo balsstiesīgo vēlētāju LR 13. Saeimas vēlēšanās?	1 548 100	1 239 400	1 097 800
<i>13. Saeimas vēlēšanās piedalījās 844 925 jeb 54,6% balsstiesīgo pilsoņu, no tiem 31 946 jeb 23,7% no ārvalstīs reģistrēto vēlētāju skaita vēlēšanu dienā.</i>			

VALODA	pareizā atbilde		
1. Kurš ir terminam "de facto" pretējs termins?	<i>de iure</i>	<i>officiale</i>	<i>ex officio</i>
<i>Terminus "de iure" un "de facto" lieto gadījumos, ja jānorāda uz atšķirību starp formālo un praktisko lietu stāvokli. Ja cilvēki seko noteikumiem, kas nav noteikti ar likumu, šie noteikumi ir spēkā "de facto". Savukārt, ja formāli spēkā esoši likumi praksē netiek ievēroti, tad tie pastāv tikai "de iure".</i>			
2. Kurā variantā ir iešifrēts vārds "demokrātija"?	6, 7, 20, 23, 16, 25, 2, 28, 13, 15, 1	6, 8, 20, 23, 21, 13, 26, 16, 26	21, 7, 24, 2, 25, 7, 13, 32, 13
<i>Demokrātija, dēmonisks, nepareizi. Šifra atslēga ir burtu secība alfabēta secībā!</i>			
3. Kurā variantā ir rakstīts vārds "demokrātija" igauņu valodā?	<i>Demokraatia</i>	<i>Demokratie</i>	<i>Demokrati</i>
<i>No grieķu valodas – demos – tauta, kratos – vara.</i>			
4. Kurš latviešu valodā ieviesa vārdus "brīve" un "atjaunotne"?	Rainis	Juris Alunāns	Andrejs Upīts
<i>Būtisku ieguldījumu latviešu leksikas kuplināšanā devis Rainis. Jaunvārdu veidošana Rainim bija nepieciešama viņa literārajā darbībā, jo latviešu dzejas valoda tad vēl bija maz izkopta. Tulkojot ievērojamus pasaules literatūras darbus, kā arī veidojot savus oriģinālos apcerējumus, Rainis nevarēja iztikt ar tiem vārdiem, kādi bija latviešu valodas vārdu krājumā, viņam bija jāmeklē jauni vārdi. Rainis radījis arī vārdus degsme, kaisle, mīla, tāle, vēlme u.c.</i>			
5. Vārdu savienojumā "domāt demokrātiski" vārds "demokrātiski" ir:	apstākļa vārds	īpašības vārds	prievārds
<i>Apstākļa vārds ir patstāvīga, nelokāma vārdšķira, kas nosauc darbības, īpašības un apstākļu pazīmes. Apstākļa vārdi tuvāk paskaidro darbības vārdu, īpašības vārdu vai citu apstākļa vārdu.</i>			

ĢEOGRĀFIJA	pareizā atbilde		
1. Demokrātiska sabiedrība nav iedomājama bez sabiedriskajiem medijiem. Kur atrodas Latvijas Radio?	Doma laukumā	Radio ielā	Zaķusalā
<i>Latvijas Radio ir sabiedriskais medijs Latvijā, kas raida kopš 1925. gada 1. novembra. Raidstacijas adrese ir Rīga, Doma laukums 8.</i>			
2. Šveicē, Jungfrauohas kalnā, atrodas Brīvības halle, kas veltīta 100 lielākajiem pasaules demokrātiem. Kurš ir vienīgais no Latvijas šajā sarakstā?	Jānis Čakste	Egils Levits	Vaira Vīķe-Freiberga
<i>Šajā sarakstā vienīgais no Latvijas ir Latvijas pirmais prezidents Jānis Čakste.</i>			
3. Latvijas valsts proklamēšanas priekšvakarā pieņemtā Tautas padomes politiskā platforma noteica: "Satversmes sapulces locekļu ievēlēšana notiek, abiem dzimumiem piedaloties." Kura no šīm valstīm tikai 1984. gadā atzina sieviešu balsstiesības?	Lihtenšteina	Grieķija	Beļģija
<i>Sieviešu balsstiesības Somijā tika apstiprinātas 1906. gadā, Norvēģijā – 1913. gadā, Dānijā un Islandē – 1915. gadā, Vācijā un Polijā – 1918. gadā, Austrijā, Luksemburgā un Nīderlandē – 1919. gadā, Zviedrijā – 1921. gadā, Lielbritānijā – 1928. gadā, Francijā un Itālijā – 1945. gadā, Beļģijā – 1948. gadā, Grieķijā – 1952. gadā, bet Lihtenšteinā – tikai 1984. gadā.</i>			
4. Kur bija visaugstākā vēlēšanu aktivitāte 13. Saeimas vēlēšanās 2018. gadā?	Vidzemē	Kurzemē	Zemgalē
<i>Balsstiesīgie: 1 548 673; nobalsojušie: 844 925 (54,56%): https://sv2018.cvk.lv/pub/Activities</i>			
5. Šī karte ataino demokrātijas situāciju pasaulē. Ar kuru krāsu ir atzīmētas visdemokrātiskākās valstis?	Zaļu	Sarkanu	Oranžu
<i>Jo tumšāk zaļa, jo demokrātiskāka valsts, jo tumšāk sarkana, jo vairāk tajā izplatīts autoritatīvs režīms.</i>			

JĀ!

LITERATŪRA	pareizā atbilde		
1. Latvijā bieži tiek pieminēts Satversmes 100. pants. Kas ir tā pamatdoma?	Cenzūra ir aizliegta	Valdību publiski nedrīkst kritizēt	Publiski paustais viedoklis nedrīkst būt personu diskriminējošs
<i>Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.</i>			
2. "Sārt-balt-sārts karogs Latvijai Par zīmi zelta brīvībai: Kas stāv zem viņas karoga, Tam brīvība ir dzīvība." Kurš ir šo dzejas rindu autors?	Pēteris Blaus	Jānis Peters	Māra Zālīte
<i>Pēteris Blaus (1856–1930) – dzejnieks, žurnālists un folkloras vācējs. Skolas laikā savācis apmēram 10 000 tautas dziesmu, ko nosūtījis Krišjānim Baronam. Fricim Brīvzemniekam nosūtījis 2439 tautas dziesmu tekstus, Andrejam Jurjānam – daudzas rotaļu melodijas un arī dažu mūzikas instrumentu aprakstus.</i>			
3. Dažādos demokrātijas pasākumos Latvijā tiek veidoti "pop-up" pasākumi "Demokrātijas muzejs". Kas ir šī muzeja eksponāti?	Jebkurš priekšmets	Plakāti	Priekšmeti, kas piederējuši bijušajiem Latvijas valsts prezidentiem
<i>Jebkura lieta, ja tai pievieno jēgu veidojošu stāstu, var kļūt par muzeja eksponātu.</i>			
4. Dziesma "Manai tautai" ir viens no Latvijas atmodas laika simboliem, kuru izpildīja Ieva Akuratere. Kurš ir šīs dziesmas vārdu autors?	Andris Ritmanis	Juris Alunāns	Uģis Brikmanis
<i>"Manai tautai" jeb "Palīdzī Dievs" ir Brigītas Ritmanes dziesma ar viņas tēva Andra Ritmaņa vārdiem.</i>			
5. Kurš Eiropas Parlamenta deputāts ir radījis šķirkli "demokrātija" Nacionālajā enciklopēdijā?	Ivars Ījabs	Sandra Kalniete	Inese Vaidere
<i>Ivars Ījabs ir politikas zinātnu doktors, un Nacionālajā enciklopēdijā viņš veido saturu, kas saistīts ar politiku.</i>			

MĀKSLA	pareizā atbilde		
1. Kurš ir šī mākslas darba autors?	Kristiāns Brekte	Džemma Skulme	Anna Baklāne
 <p>https://www.la.lv/sunu-ciema-muralis/galerija/3</p>			
<i>Kristiāns Brekte murāli "Veltījums Džemmai Skulmei" radījis, iedvesmojoties no mākslinieces meiteņu tēliem. Pāri sienas gleznojuma izvietotais Dž. Skulmes citāts: "Mēs visi esam sliekas, kurām jāirdina zeme" esot interpretējams kā iepriekšējās paaudzes mākslinieces aicinājums jaunajiem darīt augsnī – valsti un sabiedrību – auglīgu.</i>			

2. Kā sauc karikatūrā atveidoto politiķi?

<https://www.la.lv/karikaturas/gatis-sluka-nesaujiet-uz-pianistu>

Daniels Pavļuts

Raivis Dzintars

Nils Ušakovs

Daniels Pavļuts.

3. Attēlā redzamā mūzikas grupa organizē nesankcionēta formāta koncertus neparedzētās vietās. Kāds ir tās nosaukums?

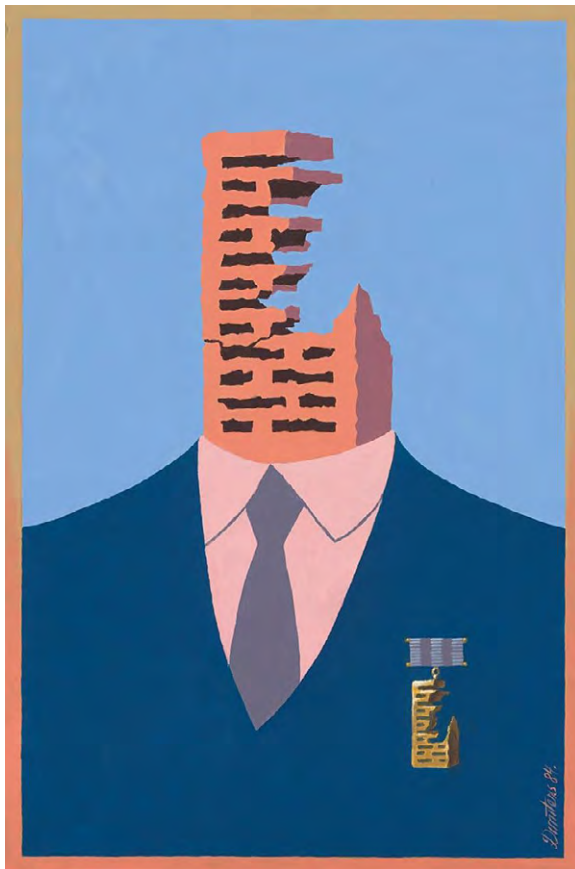
Pussy Riot

Lenin In

Colour Me Bad

Aktīvistu grupa, kas ar savu provokatīvo uzstāšanos un performancēm aicināja pievērst sabiedrības uzmanību dažādām mūsdienu problēmām.

4. Kā sauc šī darba autoru?

<https://ej.uz/darbaautors>

Juris Dimiters

Gunārs Kirke

Leo Kokle

Mākslai piemīt spēja apsteigt laiku, izteikt sabiedrības ilgas un pārdzīvojumus, kā arī nākotnes horizontā iezīmēt drosmīgas idejas, kas nereti kalpo par būtisku pārmaiņu sākumu. Padomju gados mākslai Latvijā bija īpaši nozīmīga loma – tā iedvesa cerību, kuras pietrūka ikdienā. Māksla bija miermīlīgs pretestības veids, kas ar zemtekstu palīdzību ļāva kritizēt valdošo ideoloģiju un paust to, ko citādi noklusēja.

5. Kurš no šiem ir ne tikai mākslas žanrs, bet konkrētos gadījumos kļūst par pilsoniskās līdzdalības veidu?

Grafiti

Kubisms

Impresionisms

Grafiti ir viens no populārākajiem mūsdienu ielas mākslas žanriem, kurš bieži mēdz būt provokatīvs un aktuāls konkrētajā momentā, norādot uz kādu politisku vai sociālu problēmu.